GWA [typo]Grafische Werkplaats van Amsterdam

1 de missie

GWA is een **culturele, creatieve broedplaats**: werkplaats en kenniscentrum op het gebied van grafisch erfgoed en culturele educatie. Boekdruk, typografie, boekbinden, hoogdruk en diepdruk.

De missie van de stichting is het behoud van het **grafisch erfgoed**. Dat doet GWA door de letterzetterij en de hoog- en diepdrukpersen in werking te houden en de kennis erover over te dragen op de volgende generatie(s). Overdracht vindt plaats door middel van cursussen, workshops, **culturele educatie** en interdisciplinaire **kunstprojecten voor jong en oud**.

GWA huist sinds 2004 in een ruimte aan de Molukkenstraat in Amsterdam Oost, op de grens van Watergraafsmeer en de Indische Buurt. De initiatiefnemers, handzetters en drukkers, zagen met lede ogen aan hoe het historische materiaal waar ze zelf mee opgeleid waren naar de schroot vervoerd werd. Dat gebeurde in een tijd waarin (kunst)opleidingen en drukkerijen massaal de stap maakten naar het digitale en persen inruilden voor computers.

Dankzij deze toch wel visionaire daadkracht heeft Amsterdam nu een uniek aanbod op het gebied van typografie, boekdruk, boekbinden en grafiek. De aandacht voor **ambacht** is groot, en groeiende. GWA Grafische Werkplaats Amsterdam is laagdrempelig, en semi-professioneel van opzet. Met een aanbod voor jong en oud, van schoolklassen tot ervaren kunstenaars. Voor liefhebbers van ambacht, grafiek en experimenteel drukwerk.

Kennisoverdracht

De hoogste prioriteit voor GWA is het **overdragen van kennis**. Een nu of nooit situatie als het gaat om het bewaren van dit belangrijke deel van de Nederlandse geschiedenis: de basis van het boek, en de boekdrukkunst.

De **boekdrukkunst** is voor Amsterdam altijd een belangrijk thema geweest. Het drukkerswezen was een van de belangrijkste bronnen van inkomsten in het Amsterdam van de Gouden Eeuw. Het vrije woord, het gedrukte woord, het blijft bestaan en dankzij plekken als GWA is niet alleen de geschiedenis ervan tastbaar, maar worden er ook nog steeds nieuwe initiatieven geboren. Nieuwe houten letters en nieuwe vormen van drukken. Het oude met het nieuwe combineren, dat is een van de sterke kanten van GWA.

2019: Jaar van reflectie en collectie.

In 2019 bestaat GWA 15 jaar en besluiten we pas op de plaats te maken. 2018 was een druk en zeer succesvol jaar. In het jaarverslag wordt zelfs gesproken van een hyper-actieve programmering. En dat was het: we konden het nauwelijks aan. Daarom wordt 2019 een jaar van verzamelen en terugkijken, om de juiste vervolgstappen te kunnen zetten. Waar zijn we goed in? Waar ontbreekt het aan? Waar moeten we op inzetten om de kennisoverdracht te bestendigen? Redden we het nog in deze ruimte, en kan er uitgebreid worden?

De belangrijkste conclusies:

1. Er is uitbreiding van ruimte nodig: er kan letterlijk niets meer bij en we dreigen ook de opslag te verliezen nu eigenaar Kroonenberg verder gaat met verbouwen
2. om kennisoverdracht te kunnen blijven waarborgen moet de basis van medewerkers/beheerders verstevigd en uitgebreid
3. om hetgeen gedrukt is te gelde te maken moeten we ons naast educatie ook gaan richten op verkoop van drukwerk en de productie van posters.

De daaruitvolgende stappen:

1. Een onderzoek naar mogelijke uitbreiding, om te beginnen op de NDSM werf, waar gewerkt wordt aan NDSM Print. Een broedplaats voor letterpress, zeefdruk en graffiti.

2. Een oproep voor een Meester-Gezel-Traject, voor zes tot tien ontwerpers die opgeleid gaan worden tot beheerder en/of docent van de werkplaats.

3. Een 'nieuwe' pers, geschikt voor het draaien va produktie. Deze Johannisberg komt in de plaats van de etspers, die al enige tijd stilstaat.

2 de organisatie

De medewerkers

In 2019 wordt het vaste team van beheerders, docenten en coördinator uitgebreid met een **fondsenwerver, Jesse van Mourik,** en een algemeen **administratief assistent**: **Sara Blom.**

Naast de drie vaste beheerders Florence van Heuvelen, Rudi Oostermeijer en Jelle Verdijk zijn er vijf docenten voor de verschillende technieken: droge naald/etsen, boekbinden, letterzetten, linosnede, houtsnede en kartonnage. Plus twee docenten voor Drukklup Junior, de maandelijkse werkplaats voor kinderen. Zij worden ondersteund door meerdere vrijwilligers. De educatieprojecten op en met scholen worden begeleid door verschillende docenten.

Vrijwilligers krijgen onkosten vergoed, en kunnen na bewezen diensten deelnemen aan alle cursussen en workshops. In 2019 treedt Joop Kaatee toe, een zogenaamde rot in het vak die het letterzetten van 40 jaar geleden nooit verleerd is en onmiddellijk meedraait. Ook Gus Moystad, 27, afgestudeerd in illustratie en kunstgeschiedenis, wordt vrijwilliger en geeft aan ambitie te hebben les te geven.

De coördinator organiseert twee bijeenkomsten om de medewerkers te informeren, te betrekken bij het beleid en de uitvoering van de activiteiten. Daarnaast stuurt zij een wekelijkse mail, waarin de agenda en de voortgang wordt besproken. Iedere maand vindt er een overleg plaats met de beheerders en belangrijkste vrijwilligers. In totaal zijn er zo'n 40 mensen op wisselende basis betrokken bij GWA.

Het bestuur

Het bestuur bestaat uit drie personen. Wim Balstra, voorzitter, Adri Jonges, secretaris, en Paul van Marissing (algemeen lid). Ze komen zes keer per jaar samen, en voeren tussendoor waar nodig project-overleg.

De huisvesting

Samenwerking
Met Open Plein, georganiseerd tijdens 24hOost, slaan we de handen ineen met de andere 'bewoners' van het plein: SmartFit, Albert Heijn en muziekstudio Voices on Stage.
Verbouwing
Tegelijkertijd gaat de verbouwing van het OCW gebouw nu echt beginnen, waardoor GWA haar opslagruimte kwijtraakt en weer voor langere tijd in de bouwwerkzaamheden terechtkomt.
NDSM Print
GWA wordt in september benaderd door Street Art Today, een nieuw te openen museum voor Street Art op de NDSM werf in Noord. Ze zoeken een partner die ervaring heeft met educatie en drukken. Een welkom verzoek! We krijgen de mogelijkheid een kleine extra locatie te openen, een container van 60m2. Omdat het om een groot project gaat en we er graag ook zeefdruk aan toevoegen vragen we de medewerking van MK24: die haakt graag aan. Eind 2019 wachten we nog steeds met spanning op de definitieve toestemming van de verhuurder van de ruimte, Kinetisch Noord.

Prijs /Kwaliteitsbeleid

Fair Practice
GWA streeft naar kwalitatief hoogstaand onderwijs en drukwerk. Er wordt gewerkt

met ervaren docenten, en bij grotere projecten met assistent-docenten, die werken onder de eindverantwoordelijkheid van deze docenten. Voor assistent-docenten is dat tevens een mogelijkheid om door te kunnen stromen naar de functie van docent.

Beleid is verder dat er gewerkt wordt met kleine groepen om zo voldoende aandacht en kwaliteit te kunnen bieden. Na afloop van de activiteiten wordt er een tevredenheidsonderzoek gehouden waarbij gevraagd wordt naar de informatie over de activiteit, de verhouding prijs – kwaliteit en de kwaliteit van de docenten. De docenten scoren daarin steevast zeer goed tot uitstekend.

Het uurloon van docenten ligt rondom 'conform' in de culturele sector. GWA biedt naast de betaling een vergoeding in natura, in de vorm van het gebruik van de werkplaats en haar materialen. Hierdoor blijft de doorstroom groot, en blijft de focus op 'leren' en 'ontwikkelen'. Wel streven we naar een vaste, marktconforme vergoeding voor de basis van de organisatie: coördinator, hoofd werkplaats en administratie-medewerker. Daarvoor zou onze begroting moeten verveelvoudigen, dus dat vraagt om een extra investeerder of fonds. Daartoe moet een nieuw ondernemingsplan gemaakt, mogelijk in samenwerking met Cultuur + Ondernemen.

3 publiciteit + samenwerkingen

Het NRC Handelsblad besteedde dit jaar een hele pagina aan Drukklup Junior!

GWA zoekt zijn publiciteit verder vooral in de samenwerkingen met andere organisaties. Zo maken we onszelf zichtbaar op vele plekken in de stad: GWA on the Road. Hierbij een selectie.

Wijkzorg
Wijkzorg Amsterdam organiseert in december Pitch & [pr]Oost in Studio K. Een moment voor nieuwe buurtinitiatieven om een pitch te doen. Ook zoekt Wijkzorg zelf een nieuwe slogan voor de toekomst, en nodigt GWA uit om ter plekke uitspraken te drukken die slaan op de missie van Wijkzorg: Netwerken als basis voor Samenredzaamheid!

Indische Buurtfestival
De aftrap van ons project 'Dat Dus' (zie verderop) vindt plaats op het jaarlijkse Indische Buurt Festival in de Javastraat.

Artis Kinderbeestfeest
Jaarlijks zeer lief festijn voor chronisch of terminaal zieke kinderen, waar GWA en honderden andere vrijwillgers aan deelnemen. GWA doet dat door posters te drukken met en voor de kinderen, hun broertjes en zusjes en hun ouders. Totaal aantal bezoekers: 5000.

Van Gogh Museum
Op uitnodiging van het Van Gogh bieden we een workshop boekbinden aan bij Vincent op Vrijdag, het maandelijkse publieksevenement van het museum. De rijen staan tot aan de ingang... in totaal doen 80 mensen mee.

Eye Filmmuseum
Een langgekoesterde wens gaat in vervulling. In samenwerking met een groep jonge internationale ontwerpers ontwikkelen we een serie alternatieve filmposters van 'Moderne Klassiekers', waaronder 2001 A Space Odyssey. De eerste serie is aangekocht door de Eye Filmshop, de tweede hangt momenteel bij Studio K en LAB111 aan de muur.

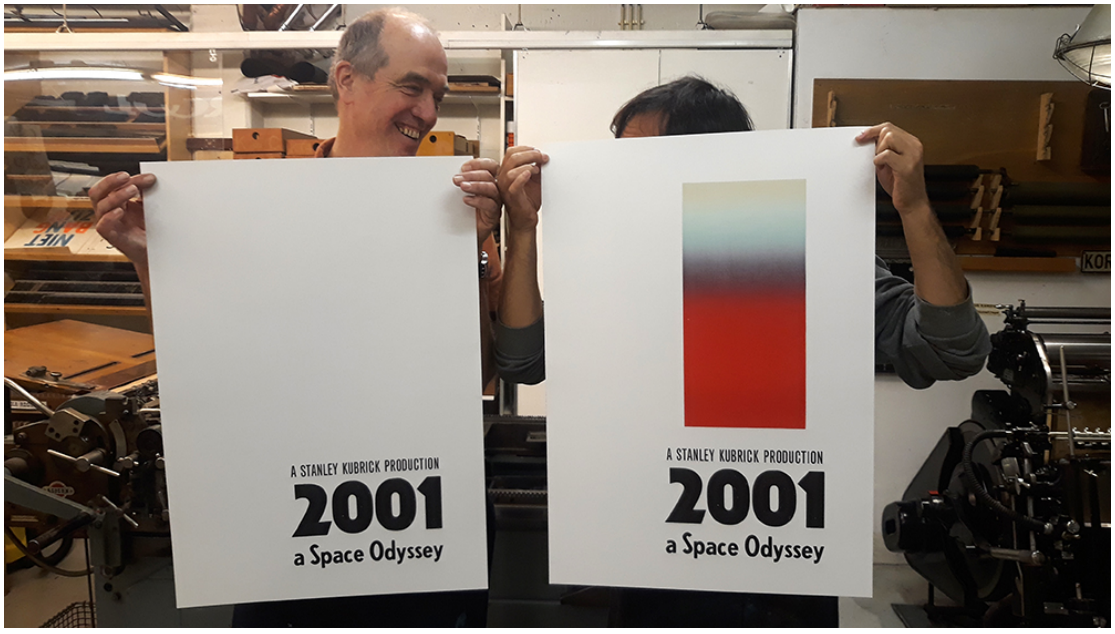

Buurtsalon - pop up Tropenmuseum
Het Tropenmuseum gaat de buurt in, en opent een tijdelijk museum in de Eerste van Swindenstraat. Ze zoeken naar rituelen van buurtbewoners, en willen verhalen ophalen van de straat. GWA komt met een persje en de Arabische houten letters, en vraagt bewoners om een uitspraak over hun ritueel. Ook bij de eind-manifestatie in het Tropenmuseum zelf zijn we aanwezig.

Ambacht in Beeld Festival
Altijd een goede plek om onze liefde voor ambacht te delen! In De Hallen vindt het 7e Ambacht in Beeld Festival plaats, waar we de plek delen met glasblazers, harpoenslijpers en vioolbouwers. En 2019 was extra bijzonder, want we werden ook uitgenodigd voor:

Craft in Focus New York
Drie dagen Industry City, Brooklyn: in samenwerking met letterpress centra in New York als The Arm en The Book Center of Arts konden we onze workshops aanbieden op dit nieuwe festival, waar een mix van Nederlandse en Amerikaanse ambachtslieden hun kunsten vertoonden. We legden de nadruk op de Nederlandse letters als de BIXA (alleen in Amsterdam verkrijgbaar) en de Arabische letter van Lara Captan (idem).

Linnaeus Boekhandel
Tijdens de week van het Korte Verhaal maakt GWA een klein boekje in opdracht van uitgeverij Nieuw Amsterdam en Linnaeus Boekhandel. Een mooi geschenkje voor wie een kort-verhalenbundel koopt.

Dat Dus
Dat Dus ontstaat vanuit de behoefte meer te communiceren met de buurt. Echt communiceren, niet online! Dat willen we doen door posters met uitspraken van buurtbewoners te maken en te verspreiden. Samen met Adam Oostenbrink en Daphne Clement halen we een serie uitspraken op van zeer uiteenlopende doelgroepen. Hoewel het moeilijker is dan gedacht om de posters ook daadwerkelijk op straat te krijgen, is het project vrijwel meteen een succes. Wie het project 'live' ziet, zoals op het Indische Buurt festival of bij het Tropenmuseum, begrijpt meteen de bedoeling en wil onmiddellijk aan de slag. Analoog twitteren, het werkt! Tijdens het

nadenken over de juiste quote worden steevast waardevolle gesprekken gevoerd. We gaan ook in 2020 door met Dat Dus, door met onze mobiele pers op verschillende locaties te staan. Aandacht is het sleutelwoord...

NoWhere
Jongerenpodium NoWhere vraagt ons de theaterteksten van nieuwe makers tot tien persoonlijke boeken te binden. Een nieuwe samenwerking die naar meer smaakt. In 2020 gaan we praten over workshops voor de leeftijdcategorie 15-25 jaar.

En… Sociale media

Meer instagram, iets minder Facebook. Instagram groeit opnieuw explosief naar ruim 2300 (van 1800). Instagram is het medium waar de meeste interactie plaatsvindt. Mensen reageren en ageren.

Het berichtbereik van een gemiddelde ‘post’ op Facebook is 3500. GWA post minimaal drie keer per week nieuws over de werkplaats, maar ook over collega’s en vakgebonden uitingen. Ook hier is kennisoverdracht ‘key’.

4 financiën

Inkomsten gaan in eerste instantie naar de werkplaats, de machines, het materiaal. In tweede instantie naar de mensen die het mogelijk maken. GWA zal altijd afhankelijk zijn van vrijwilligers die de missie van de stichting ondersteunen: behoud van grafisch erfgoed, overdracht van kennis. Dat sluit niet uit dat we bezig zijn de basis van de stichting steviger te maken door het kernteam beter te gaan betalen.

Inkomsten

Cursussen

Het besluit om het jaar te gebruiken voor reflectie leidt tot minder ad hoc programmering, en dus minder omzet op het gebied van cursussen. Omdat ook de materiaalinkoop een stuk lager is blijft het per saldo op peil.

Donatie/subsidie

In 2019 ontvangen we relatief veel donaties, mede in reactie op het 15 jarig bestaan. We trekken een fondsenwerver aan, om de coördinator te ontlasten. Dat werpt onmiddellijk vruchten af: GWA ontvangt 5000 euro voor het ontwikkelen van de pilot van het Meester-Gezel-Traject en 13000 voor de uitvoering ervan, in 2020.

Uitgaven

Door het aantrekken van nieuwe medewerkers als de fondsenwerver en de algemeen assistent gaan de personeelsuitgaven iets omhoog. Materiaal-uitgaven zijn lager dan in 2018. De huur wordt alleen voor inflatie gecorrigeerd. Ook hebben we een overstap gemaakt naar een nieuw administratie-kantoor, goedkoper en beter.

Voor het volledige overzicht: zie bijgevoegde jaarrekening 2019 en toelichting op de begroting.

5 het aanbod

Cursussen

Een belangrijk deel van de programmering van de werkplaats bestaat uit cursussen. Vijf blokken van 6 lessen avondcursussen letterzetten, linoleumsnede, houtsnede, droge naald/etsen en boekbinden, plus de introductiecursus grafische technieken. Twee keer per jaar: een korte cursus dozen maken, ofwel ‘kartonnage’. Daarnaast biedt GWA weer weekendworkshops aan in het gebruik van de polymeermachine. In de zomer vindt er een volgeboekte **Summerschool** plaats: vier dagen lang aan het werk met drukpersen en polymeermachine. In december doen we weer de traditionele Nieuwjaarskaartenworkshop. Ook het Werkmanweekend is zeer populair!

Weekendworkshops:
Boekbinden|Letterpress|Werkman 30 deelnemers

Avondcursussen
letterzetten|boekbinden|linoleumsnede|houtsnede|drogenaald: 123 deelnemers

Specials: 43 deelnemers

Educatie/schoolprojecten

In 2019 komen er veel meer schoolklassen naar de werkplaats, variërend van de Montessori school om de hoek tot de studenten van Appalachian University uit de USA.

Een greep uit de scholen, met het aantal leerlingen.

Amstelveen-college 2 x 15

Media College 4 x 15

Rosa Boekdrukker 11 x 6

De Kaap 2 x 24

Nicolaas Maes 6 x 10

De Kraal 6 x 20

De Fuik 6 x 15

HVA CMD 2 x 10

5e Montessori Watergraafsmeer 5MW 80

Appalachian Uni 12

Drukklup Junior

De grafische werkplaats voor kinderen blijft onverminderd populair. Hier worden de nieuwe drukkers opgeleid! Een absoluut hoogtepunt voor de werkplaats om te zien hoe kinderen jaren blijven terugkomen en steeds beter worden, zowel motorisch als artistiek. Het blijft moeilijk om de club rendabel te maken: er draaien gemiddeld vijf medewerkers (waarvan drie vrijwilligers) mee per groep, en om het voor iedereen toegankelijk te houden willen we de prijs niet hoger dan 10 euro (of 2,50 voor stadspashouders) maken. In de toekomst willen we proberen hier een aparte subsidievorm voor te vinden.

Het thema van 2018/2019 was POST: Postzegels ontwerpen, brieven typen, ansichtkaarten vormgeven, enveloppen vouwen, briefpapier maken…. Het belang van communicatie komt veel aan bod. We sturen veel kaartjes en ontvangen brieven uit Angola, Nashville, Wisconsin, Londen en Delft.

Het nieuwe thema voor 2019/2020 is DE KRANT. Alle rubrieken uit de krant komen aan bod. Interviews, strips tekenen, het weer…

11 drukklups – gemiddeld 24 kinderen per keer (in twee shifts)

Step Away From the Computer : Bedrijfsworkshops

SInds 2012 biedt GWA teamuitjes aan. Groepen van 6 tot 24 personen komen in de werkplaats om samen posters te drukken. Het gaat om samenwerking en creativiteit. Met deze workshops voorziet GWA tweezijdig in een behoefte: mensen zijn dolblij om een keer hun computer te kunnen laten staan, en voor GWA is het een welkome inkomstenbron waarbij we volledig binnen onze missie blijven.

In 2019 zijn er 13 bedrijfsworkshops uitgevoerd. Dat is ruim het dubbele van het jaar ervoor: een goed resultaat! In totaal lieten we 200 mensen uit het bedrijfsleven en van culturele organisaties werken met de persen en de houten letters:

- Joods Historisch Museum
- Resoluut Design
- Booking.com
- Myndr
- Mercis Publishing
- Vbat
- Mmoosse
- Nike
- Messagebird
- IDD
- Partou Kinderopvang
- Reclame Fabriek
- 180Kingsday

6 de werkplaats

De werkplaats is geopend van woensdag tot en met zaterdag. Op die dagen zijn er beheerders aanwezig om bezoekers te ontvangen.

Voor hen die een cursus hebben afgerond is er de mogelijkheid gebruik te blijven maken van de werkplaats met een strippenkaart. Inmiddels is er een redelijk vaste schare ontstaan aan gebruikers van de verschillende persen. De beheerders zien toe op goed gebruik van de spullen en geven waar nodig advies.

Machine park

Door de krapte aan ruimte moeten opnieuw strenge keuzes gemaakt worden wat betreft het aanbod. Met pijn in ons hart nemen we afscheid van Grote Willem, de etspers waar we zoveel tijd en liefde in hebben gestoken. Hij is door zijn omvang en werkbaarheid meer en meer een (pracht-)museumstuk geworden. En hoewel hij perfect past in het verhaal van GWA, moeten de machines die te weinig gebruikt worden wijken voor beter materiaal. De beslissing wordt definitief wanneer we een Johannisberg productiepers krijgen aangeboden uit de archieven van Joh. Enschede. Die kunnen we niet aan ons voorbij laten gaan! De pers betekent nieuw vuur voor GWA. Een uitdaging vanwege de gecompliceerdheid, en een fris begin van ons plan om meer productie te gaan maken. We presenteren m tijdens de viering van 15 jaar GWA. De eerste poster die we drukken is de 'contact-advertentie' voor het Meester Gezel Project 2020.

15 jaar GWA

In oktober vieren we, rondom de verjaardag van oprichter Wiek Molin (1947-2016) het jaarlijkse Wiekend. Dit keer ook om de verjaardag van GWA te vieren: Precies 15 jaar geleden, in oktober 2004, gingen de deuren van de werkplaats voor het eerst open. We grijpen het jubileum aan om te verzamelen wat de werkplaats allemaal gedaan heeft, te bekijken wat er op dit moment is, en... wat komen moet. 15 jaar, & now what. De werkplaats draait, bruist zelfs, maar kan nog altijd niet zonder de brede

basis van vrijwilligers. Zit op een moeilijke locatie zonder veel zekerheden. Heeft de tijdgeest onherroepelijk mee. Staat bekend om haar vrolijke en open sfeer. En vernieuwt zichzelf steeds weer!

Om de **kernthema's van GWA** te laten zien maken we 15 schetsboekjes, waarbij elk deel staat voor één aspect van de werkplaats. Ieder omslag is gedrukt door een van de medewerkers, in een oplage van 100. Achterin ieder boekje staat een tekst over de desbetreffende techniek. Het 16e boekje is een kadootje van Martin Veltman, mede-oprichter van GWA. De boekjes komen in een handgemaakte gelimiteerde cassette, en worden verkocht aan vrienden en liefhebbers. Ze zijn binnen een week uitverkocht. De overige boekjes verkopen we los of als set. Maar we delen ze ook uit aan cursisten. Het is een ideale flyer!

Om te laten zien wat er gemaakt is in die 15 jaar beginnen we maanden tevoren aan de opbouw van een expositie. Het doorspitten van de archieven levert echter zo ongelooflijk veel papier op, dat we de RAI nodig zouden hebben om alles te laten zien. Daarom besluiten we om het klein te houden. De expositie stipt de hoogte- en dieptepunten aan, en daarnaast maken we vooral nieuwe herinneringen met workshops en demonstraties. On we go! Het is ongelooflijk druk, ook omdat we de handen ineen hebben geslagen met onze buren en ook 24hOost plaatsvindt.

De nieuw verworven Johannis drukpers uit 1910 wordt onder grote belangstelling gepresenteerd met het drukken van de oproep voor nieuwe gezellen: Het project **Meester Zoekt Gezel** is geboren.

8 Toekomstbeeld

2020 wordt een spannend, levendig jaar voor GWA.

- We gaan tussen de 6 en 10 nieuwe ambachtslieden opleiden in het Meester Zoekt Gezel Project
- We praten serieus over uitbreiding met een extra locatie in Noord.
- We gaan op zoek naar twee nieuwe bestuursleden.
- We werken samen met Cultuur en Ondernemen aan een ondernemingsplan om de basis van de werkplaats financieel sterker te kunnen maken.
- We gaan een extra dag open, zodat de werkplaats vijf dagen per week open is.

Dit alles zonder de authentieke, geroemde sfeer van de werkplaats te grabbel te gooien. Een leuke uitdaging, waar we alle vertrouwen in hebben!